

‘Internationaal recht biedt houvast in wentelende wereld’

Miek Smilde, journalist

Vlak voor de toetreding van Cyprus tot de Europese Unie, op 24 april 2004, wezen de Grieks Cyprioten in een referendum het laatste vredesvoorstel af. Het was de tweede keer in korte tijd dat de poging om het conflict definitief op te lossen mislukte. De Nederlandse advocaat Sven Koopmans (31) was, op verzoek van de speciaal adviseur van de VN betrokken bij de onderhandelingen.

Het uitgebreide rapport van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, over zijn missie *of good offices in Cyprus* laat aan duidelijkheid weinig te wensen over. Hoewel diplomatiek geformuleerd, spat de teleurstelling over het falen van de missie van de pagina's. Twee keer, in april 2003 en april 2004, probeerde de speciaal adviseur van Annan in zake Cyprus, Alvaro de Soto, om de Griekse en Turkse Cyprioten te verzoenen. Aan de strijd die sinds 1974 bijna 200.000 vluchtelingen op de been bracht, en sindsdien als een open wond binnen de Europese grenzen blijft etteren, moest een einde komen.

Dit jaar werd het vredesplan voor het eerst in een referendum aan beide Cypriotische bevolkingsgroepen voorgelegd, een paar dagen voor de officiële toetreding van het Griekse deel van het eiland tot de EU. Drievierde van het electoraat aan Griekse zijde wees het plan af. Sindsdien zit de EU opgescheept met een paard van Troje binnen haar gebiedsgrenzen, een in potentie explosief burgerconflict, dat op enkele onderdelen vergelijkbaar is met de Palestijnse kwestie, en even uitzichtloos lijkt.

VERANDERINGEN INPLEMENTEREN

In het team dat De Soto ondersteunde, zat de jonge advocaat Sven Koopmans, die in het dagelijks leven als advocaat-stagiair werkzaam is bij Clifford Chance in Amsterdam. Koopmans studeerde juridisch politieke wetenschappen, Nederlands recht en internationaal recht in Leiden, en haalde na zijn afstuderen de titel *magister juris* aan de universiteit van Oxford, waar hij verder ging met een promotie-onderzoek. In het kader van zijn proefschrift

over *Mediation and conciliation in international law* toog hij in 2000 als onderzoeker naar New York University waar hij voor het eerst kennis maakte met De Soto. Geveld door een op RSI gelijkende aandoening, werd Koopmans gedwongen zijn proefschrift enige tijd neer te leggen, en werd hij advocaat bij Clifford Chance waar hij nu deel uitmaakt van de sectie *litigation*. In oktober van dit jaar hoopt hij alsnog zijn proefschrift in te leveren.

‘Recht is een instrument waardoor de politiek een deel van haar ideeën kan verwezenlijken’, motiveert Koopmans zijn keuze voor de advocatuur. ‘De politiek neemt het initiatief tot ver-

‘Veel bedrijven realiseren zich nauwelijks dat hun dochtermaatschappij in Azië wel eens een claim aan haar broek kan krijgen omdat volkenrechtelijke normen zijn geschonden’

andering, maar het recht stuurt de ontwikkelingen. Het recht staat in een eigen traditie, en biedt een bepaalde zekerheid. Je hebt mensen met een grote visie nodig om veranderingen te kunnen initiëren, maar die veranderingen moeten vaak door middel van recht worden geïmplementeerd. Daar is ook inzicht voor nodig.’

GROTER DAN TABAKSBLAT

Het internationaal recht is volgens Koopmans een specialisme dat zich uitstekend leent om wezenlijke veranderingen te helpen vormgeven. Opvallend is echter dat in het land dat claimt het juridische centrum van de wereld te zijn, zo weinig advocaten zich met het internationale recht en arbitrage bezighouden. ‘Nederland heeft een sterke academische traditie in het internationaal recht, maar vreemd genoeg

gebeurt er in de advocatuur niet veel mee’, vertelt Koopmans. ‘Buitenlandse advocaten uit met name Engeland, de VS en Frankrijk behandelen veruit de meeste zaken voor het Internationaal Gerechtshof, het Permanente Hof van Arbitrage en andere internationale juridische instellingen. De Nederlandse advocatuur is nog steeds vooral gericht op Nederland.’

Door de komst van de grote internationale kantoren als Freshfields begint het tij langzaam te keren, geeft Koopmans toe. Clifford Chance probeert zich in die markt te onderscheiden met een groeiende internationale arbitrage-praktijk waarin naast het klassieke privaatrecht en ondernemingsrecht ook het volkenrecht aan de orde wordt gesteld. ‘Veel bedrijven realiseren zich nauwelijks dat hun dochtermaatschappij in Azië wel eens een claim aan haar broek kan krijgen omdat volkenrechtelijke normen zijn geschonden’, legt Koopmans uit. ‘Op het gebied van mensenrechten, milieueisen of arbeidsnormen bestaan tal van volkenrechtelijke regels waaraan bedrijven zich dienen te houden. Wij proberen die link tussen de verschillende rechtsgebieden te leggen, en dat gaat aardig. Het is mooi als bedrijven zich gaan realiseren dat de wereld groter is dan de code-Tabaksblat.’

TELEURGESTELD

Dat Koopmans tot twee keer toe door zijn kantoor werd vrijgesteld om zich aan de VN-missie op Cyprus te wijden, dankt hij aan het pro bono programma van Clifford Chance, dat beoogt naast het schrijven van declarabele uren ook iets goeds voor de wereld te doen. Toen in 2002, vlak voor kerst, De Soto Koopmans vroeg of hij binnen twee weken op Cyprus kon zijn, hoefde de advocaat niet lang na te denken. Inzet van de vredesonderhandelingen toen was om Cyprus te verenigen als een federale staat met twee deelstaten op basis van een nieuwe Grondwet die in grote lijnen al op papier stond. Koopmans' expertise werd ingeroepen om een bijdrage te leveren aan de onderhandelingen over de organieke wetten die uit de nieuwe grondwet voortvloeiden, en om te adviseren over de manier waarop regering en deelstaten met elkaar om zouden moeten gaan. Maar de onderhandelingen mislukten, en de jonge

'Honderdduizenden Grieks Cyprioten en Turks Cyprioten zijn naar een andere kant van het eiland gedreven, tegen die achtergrond haal ik graag een paar nachten door'

Maanden werk, en kilo's papier lijken voor niets te zijn geweest. Toch vond Koopmans zijn inspanningen de moeite waard. 'Vrede op Cyprus is heel belangrijk, en niet alleen omdat het eiland nu lid is van de EU en er dus een militair gespannen situatie binnen de grenzen van Europa bestaat. Het gaat om de toekomst en ook een beetje over het verleden van heel veel mensen. Sinds 1974 zijn in totaal honderdduizenden Grieks Cyprioten en Turks Cyprioten naar een andere kant van het eiland gedreven. Tegen die achtergrond haal ik graag een paar nachten werkend door. De commissie die de wetten voorbereide heeft veel vooruitgang geboekt. Over 9000 bladzijden wettekst was men het binnen twee maanden eens. Alleen waren de politieke leiders het niet eens over de visie op lange termijn. Dat is buitengewoon spijtig.'

BLEEDING TONGUE

Als Koopmans iets heeft geleerd op Cyprus, is het wel dat individuen een hoop kunnen bijdragen aan het oplossen van geschillen. Over Annan en De Soto is hij vol lof. 'Kofi Annan is een man met een enorme morele autoriteit. Ik heb gezien hoe hij, hier in Den Haag, 's ochtends om 10.00 uur met de beide Cypriotische leiders aan tafel schoof om pas de volgende ochtend om 6.00 uur weg te lopen, omdat het hopeloos bleek. De Soto is een heel rustige man die beschikt over veel zelfvertrouwen. Hij formuleert heel precies, en als hij een vraag niet wil beantwoorden, zwijgt hij gewoon. Hij kan

je zo aankijken dat je het gevoel krijgt dat je nooit de vraag had mogen stellen. Op de persconferentie na afloop van de mislukte onderhandelingen gaf hij telkens als antwoord: "I bite my tongue", zonder iemand de schuld te geven. Een journalist merkte op een gegeven moment zelfs op: "Your tongue must be bleeding". Dan lachte hij alleen maar.'

VAKER

Het zal, verwacht Koopmans, niet de laatste keer zijn dat hij betrokken is bij grote internationale vraagstukken. Als advocaat hoopt hij in de toekomst vaker een rol te kunnen spelen in tal van geschillen die dienen voor de verschillende internationale rechtscollages. 'De oorlog tussen Ethiopië en Eritrea heeft tienduizenden levens gekost. Het is natuurlijk aan de politiek zo'n conflict definitief op te lossen, maar met behulp van het internationaal recht is al veel te doen. Het conflict dient nu bij het Permanente Hof van Arbitrage. Een advocaat kan in zo'n zaak heel nuttig werk doen. Het internationaal recht heeft de reputatie zo politiek te zijn, en zo weinig productief. De VS hebben zich immers niets aangetrokken van de internationale rechtsregels en zijn, zonder mandaat van de VN, Irak binnengevallen. Dat maakt het recht echter nog niet nutteloos. Je mag ook geen moord plegen, en dat gebeurt ook, en het strafrecht bestaat nog steeds. Ik ben ervan overtuigd dat de hele wereldeconomie niet zou draaien als het internationale recht niet zou bestaan. Het biedt houvast in een wentelende wereld.'

advocaat kon onverrichter zake weer naar huis. Een jaar later belde de VN opnieuw. Dit keer werd Koopmans als voorzitter benoemd van de commissie die verschillende wetten moest helpen vormgeven, zoals de wet op het maken van buitenlands beleid, de wet op de rechterlijke organisatie, en een kieswet. Daarnaast was hij betrokken bij de voordracht voor drie buitenlandse rechters die plaats moesten nemen in de Hoge Raad van Cyprus. 'Het constitutionele hof zou conform de voorstellen grote bevoegdheden krijgen om impasses in het de nieuwe federatie te doorbreken, dus het was belangrijk heel ervaren rechters te selecteren.' Dankzij intensieve samenwerking met de VN en tal van andere internationale organisaties slaagde het team van Koopmans erin drie kandidaten aan de partijen voor te dragen. Maar hoe zij daarop reageerden, mag hij niet zeggen. 'Voor alles geldt dat ik mij moet mij houden aan hetgeen Annan schrijft in zijn rapport', formuleert de advocaat diplomatiek. 'We zijn teleurgesteld in de uitkomst van het proces, laat ik het zo zeggen.' Dat is een understatement van de eerste orde.

AGENDA

VMR: Integrated Pollution Prevention and Control

De Vereniging voor Milieurecht organiseert op dinsdag 28 september 2004 van 14.00-17.00 uur te Utrecht (borrel na afloop) een studiemiddag over de Europese IPPC-richtlijn die zich richt op de geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging. Hiertoe zal de Wet milieubeheer naar verwachting in 2005 worden aangepast, een wetsvoorstel is in voorbereiding. De dagvoorzitter is: mw. prof. mr. Rosa Uylen-

burg (UvA, Centrum voor Milieurecht). Sprekers zijn o.a.: mr. J. Teekens (ministerie VROM); mr. R.A.J. van Gestel (UvT); dhr. M. Taal (mil). Deelname is gratis voor VMR-leden, niet-leden betalen € 35 (indien men in aanmerking wil komen met 2 NOVA-studiepunten betaalt men € 12,50 extra). Voor aanmeldingen (graag voor 7 september) en inlichtingen: 030-231 22 21 of www.milieurecht.nl